

Zapiski

Slovensko slovstvo

Matija Malešič: **Kruh**. Povest Slovenske Krajine (Mohorjeva knjižnica 15), 1927. Založila Družba sv. Mohorja na Prevaljah. Str. 304.

Vodilna povest lanske Mladike »Kruh«, ki je to pot izšla književno v 15. zvezku Mohorjeve knjižice, zasluži že kot prvo večje Malešičevo delo natančnejšega pregleda. Povest je pa tudi sicer zajemljiva. Nova je po snovi in nova po slogu. Snovno pomeni v našem domačnostnem slovstvu prijetno obogatitev s tem, da odkriva slovensko regionalnost prekomurske Slovenske Krajine. Malešič je hotel upodobiti težke nuje za vsakdanji kruh pri Krajincih na Goričkem, ki je najubožnejši del zemlje. Pomlad za pomladjo vodijo »palirji«, nekaki domači delavski akordanti, trume goriških mož, fantov, žena, deklet in na pol odrastlih otrok k poletnemu delu na velika posestva madjarskih velikašev. Ti palirji utrjujejo potem svojim ljudem zaslužek in bogatje. Takoj je moči videti, da je snov hvaležen pripovedniški predmet. Kot socialnost je tudi zelo aktualen in juristu Malešiču se je dal sam po sebi. Žal pa, da Malešič kot oblikovatelj take snovi ni vedel svojega. Ni pomislil, da gre uspešno pripovedovati take, umetniško kaj kočljive predmete prirodno in neposredno skoraj da na en sam način, to je polnokrvno epično, širokogrodno objektivno in strogo realistično. (Prim. Zola, La Terre, Germinal i. p.) To je, da je takemu racionalističnemu delu treba prej študija, da je treba skrbno nabrane, motivno izbrane in modro uporabljene folklore v vse strani. Kraj mora dehteti impresioniistično krepko, dejanje potekaj preprosto in obenem dramatično napeto, tipika lic bodi realizem ob osredju, motivnost dejanje prožečih momentov invencionalna, nova, frapantna. Ali si je bil M. vsega tega v svesti? Zdi se mi, da si ni bil. Ob svojem svetu, ki si ga je izbral za oblikovanje, se je sam razgibal čuvstveno, se odel v nekaj socialni altruizem, v poetizem nekakega že epigonsko zaudarjajočega sentimentalizma. Stoprv iz tega nastroja liči in nas vnaprej očigani za primarnost predmeta, za prvotno, intuitivno živost apercpepcije. Teoretično bi se celó reklo, da je v »Kruhu« nesoglasje med predmetom in obliko, kar bi pomenilo, da je povest že a priori umetniško nemogoča, ker pogleduje junaku Odiseju venomer Homer — Malešič izza ledij. Pa so še druge vsebinske hibe, ki jih le kratko registriramo: Preočitno je vidna stilizacija, dispozicija v konstrukciji. Lica so brezkrvna, ne agirajo. Dejanje ne raste dramatično. Dialog ni prav nič karakteren. Invencija je nekajkrat heterogenska (n. pr. Zemljič, Geza — mati, verska razlika, Štefanček — mati). Pa to so stvari, ki zadevajo deloma že Malešičev slog. Slog? Prav res! Malešič ga ima. Doživlja ga, živi v njem. To je hvalno in prijetno. Pa je tudi mučno. Kadar spoznaš in se ne moreš več vtisa odrešiti, da je pisatelj že v svoji prvi povesti na najkrajši poti v — manirirano st. Malešič pripoveduje namreč do grenkosti živo samo v sedanjiku, pripoveduje do sita v emfatično razgibani lirski zanesenosti, se igra preveč s stilizmi nekakšnega rapsodičnega anaforstva (56, 65,

82, 95 itd.) in neskončno mnogokrat apostrofira (122, 130, 184). Mnogokrat se bere Malešič teatralično in ne najmanj tedaj, ko gradi dialog sinonimno z bogato, le rahlo variirano besedo o istem predmetu. Plehko vpliva tudi sentimentalna idilka (96) spričo naturalističnega predmeta. Srečnejši so stilizmi, ko je našel Malešič neki svojevrstni simbolni onomatopoeizem (65, 105). Malešič je v slogu sploh učenec Cankarjev. Ivanov »dvignjeni izraz« je namreč po svoje prevzel. Mimo mest kot str. 147, 148, 165, 210 je zlasti poglavje »Visoko okno« vse sam Cankar v simbolu, zamisli in filozofizmu. (Zato tako očitno heterogensko v drugi snovi!) Če omenim še apartnost »tik-takanja« (19, 174 sl.), ki je dickenstvo, pa še nekaj stilizmov (jabelke [mn. im.], jezerokrat, mala željica, ko človek misli misli svojega srca), sem Malešičev slog označil do zadnjega. Hvalim — vkolikor mimo povedanega morem, živahnost besede, skoraj da impresionalno ekstemporativni tok v pripovedovanju, uglašenost v eni barvi in ubranost v enem zanosu. S tem sem morda Malešiča uvel in strnem v sodbo, da nočem v njem poetičarja, pa da verujem vanj, ko bo začel oblikovati pragmatično realistično. »Kruh« kot prvo-rojeni mu sicer ni v sramoto. Čul sem nedavno soditi, da je bil prav Malešič v letu 1926. — najmočnejši.

Dr. I. Pregelj.

Damir Feigel: **Pasja dlaka**. Roman. Izdala Goriška Matica v Gorici, 1926.

Po izvrstni ekspoziciji, ki obeta, da bo povest rastla v izvirno slovensko utopistično zgodbo, je bralec kmalu prevarjen, ko vidi, da Feigel le bolj ironizira kriminalno rabulistiko in romantično ekzotičnost svetovnega kvazi-šunda. Kakor ob Murniku me Feigel boli. Ali se nam res ne more razviti humorist, ki bi si postavil za skok meto nekaj sežnjeva nad podlistek?

Dr. I. P.

Josip Korban: **Iz mojih temnih dni**. V Ljubljani, 1926. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna.

S to knjigo je Korban že v drugo dokazal, da je poleg Ribičiča najboljši mladinski pripovednik. Človeku res dobro de, ko prečita mladinsko knjigo iz Učiteljske tiskarne, ki ne odbija s tistim omlednim mladinskim rokoškočjem v besedi, v deminutivu, rožicah in metuljčkih, skratka v literarnem plevelu ex offo pisane mladinske beletrije. Korban očitno piše po življenju in ima tehniko. Povest »Iz mojih temnih dni« kvari vsebinsko samo konec, kriminalističen slučaj, ki se je nedavno res dogodil v golovških gozdovih. Če se bo Korban izobrazil v globokost in psiho, smem pričakovati od njega izredno dobrega.

Dr. I. P.

Marica Strnad-Cizerlj: **Rdeči nageljčki**. Tisk V. Blanke, Ptuj, 1927.

Na kritike je pesnica Marica H. huda, češ: »Pokvarili so kljun zares, a nepokvarjen duh ostal je in nedotaknjen dar nebes, ki v dušo Bog mi sam ga dal je.« Vljudno verjamem. Verjamem, sem rekel, zakaj iz »rdečih nageljčkov« bi se o gornji subjektivni resnici nikoli nikdar ne mogel razumsko prepričati.

Dr. I. P.

Danilo Gorinšek: **Maj**. Pesmi za deco. Samozaložba. Celje, 1927.